

ACHLUM, DE HERVORMDE KERK

De fraaie dorpskerk van Achlum staat in het monumentenregister ingeschreven als een zogenaamd beschermd dorpsgezicht en onder leiding van het gemeentebestuur van Franekeradeel is er de laatste jaren aan de bebouwing veel gerestaureerd of gerenoveerd. De merkwaardige rechthoekige terp wordt aan de noordzijde begrensd door de Achlumer Vaart en aan de andere zijden door de bekende slaperdijk, de Slachte, die om de terp heen bocht. Het centrale deel van de terp is onbebouwd; er is het restant van een "drinkdobbe" te vinden. De kerk ligt op de zuidelijke flank van de hoge terp. Ten westen van het gebouw ligt de monumentale, 18de eeuwse „kleasterpleats", terwijl kosterij en pastorie aan de noordzijde gelegen zijn.

Kerkhof

Op het nog vrij gave kerkhof zijn aan de zuidzijde monumentale, 19de eeuwse zerken te vinden voor de familie Draaisma. Een herinnering aan Ulbe Piers Draaisma vormt een gedenksteen betreffende de oprichting van de Assurantie Maatschappij Achlum in 1811. Een andere gedenksteen herinnert aan een viertal Achlumers die in de Tweede Wereldoorlog hun leven lieten.

Toren

Oorspronkelijk stond er op het Achlumer kerkhof een klokkenstoel voor drie klokken. Twee daarvan, uit 1622 en 1632, hangen nu in de toren. De derde kreeg een museale bestemming. De huidige toren is in oorsprong 15de eeuw, maar het bouwwerk kreeg later in kleine steen een beklamping, die met een groot aantal muurankers aan de oude kern is bevestigd. De oorspronkelijke zadeldakbekroning moest in 1789 wijken voor de huidige houten opbouw met spits.

Kerkgebouw

Het kerkgebouw dateert uit de 12de eeuw. In de noordmuur is een deel van het oorspronkelijke, in tufsteen uitgevoerde muurwerk te zien. Van de versieringen, in de vorm van lisenen en rondboogfriezen, bleven restanten bewaard. Sporen van gedichte rondboogvensters zijn ook nog zichtbaar. Een bijzonder element in de noordmuur is een fragment beeldhouwwerk van rode Bremer zandsteen. Het onthoofde beeld van Maria dateert uit de 14de eeuw. Het grootste deel van het kerkgebouw is evenals de toren beklampt met metselwerk van kleine steen. De kerk ontvangt licht door grote, ingebroken spitsboogvensters. Het kerkinterieur wordt afgedekt door een houten tongewelf uit de 15de eeuw. De voorreformatorische kerkinventaris ging in 1578 verloren. Dat wordt onder andere duidelijk uit het uit 1563 daterende kerkvoogdijrekeningboek, één van de weinige die in Friesland van voor de Reformatie bewaard bleven.

Meubilair

De kerk van Achlum heeft een bijzonder gave protestantse inrichting, die misschien wel in 1629 tot stand kwam. In elk geval werd het kerkgebouw toen voorzien van later verloren gegane gebrandschilderde glazen. Het meubilair was vroeger kleurrijker dan tegenwoordig. Zo was op de peideuren, of aan de koorzijde of aan de westzijde, een schildering aangebracht van de ondergang van Farao in de Schelfzee. Het in hoofdzaak 17de eeuwse kerkmeubilair omvat amfitheatersgewijze opgestelde mansbanken aan de noordzijde en open vrouwenbanken met gesneden zijschotten aan de zuidzijde, voorts drie herenbanken in het koor en een liturgisch centrum in de vorm van een doophek en preekstoel. Boven de banken in het koor is in de 19de eeuw een galerij of "kraak" geplaatst. Tot het begin van de vijftiger jaren stond op de borstwering van de galerij nog een 17de eeuwse bord met geschilderde rijmen. Het moet afkomstig geweest zijn van het koorhek. Het doophek heeft gedraaide balusters. Dergelijke balusters zijn ook te vinden in het hekje voor het bordesje aan de preekstoel. De trap die naar dit bordesje voert, draait om een fraaie, schroefvormige trappaal. De preekstoelkuip heeft gekorniste panelen en op de hoeken Korinthisch pilasters. Voor de preekstoel staat een merkwaardige doopbekkenhouder.

Orgel

In 1567 was er in de kerk van Achlum reeds een orgel. Het ging later verloren en pas in 1854 bouwde de Leeuwarder firma Van Dam weer een instrument in de kerk.

Het heeft de volgende dispositie:

Hoofdwerk

Violon 16 vt.

Prestant 8 vt.

Bourdon 8 vt.

Octaaf 4 vt.

Quint-Prestant 3 vt

Octaaf 2 vt.

Roerfluit 4 vt.

Cornet 3 sterk disc.

Trompet 8 vt.

gehalveerd in bas- en discant

Bovenwerk

Prestant 8 vt.

Viola di Gamba 8 vt.

Flûte dolce 8 vt.

Salicet 4 vt.

.Flûte d'amour 4 vt.

Gemshoorn 2 vt.

Dulciaan 8 vt.

Tremulant.

S. ten Hoeve

1986